

SERRA D'OR

751

JULIOL-AGOST

2022 • 8 €

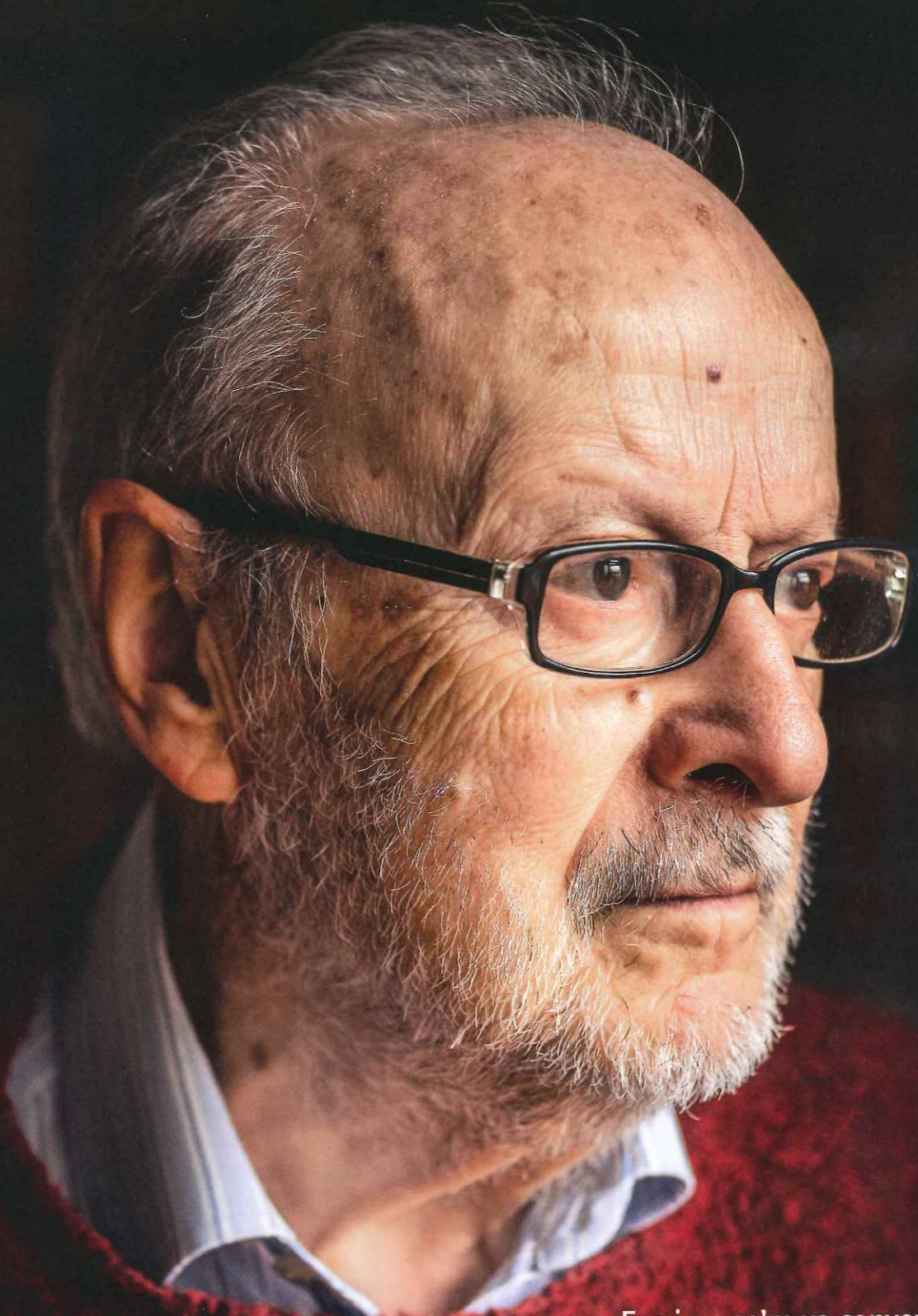
JOAQUIM
CARBÓ
Un tot terreny
que no ha parat
de fer lectors

Anna Ballbona

A Sarajevo, fa trenta anys
Josep Torroella Prats
Cel·lo contra Richard Nixon
Jordi Mata
Martí Estany i el col·leccionisme
Josep Capsir

Rosa Font, l'art d'atrapar l'instant
Miquel-Lluís Muntané
Pau Barceló, la memòria del teatre en imatges
Enric Ciurans
Paquita Ferràndiz. Petit esbós d'una nissaga artística
Enric Gallén

«Escriure se'm va convertir en un fet tan habitual com necessari.»

«Tenim la sensació que ens han robat aquests dos anys perquè sabem del cert que ens serà impossible recuperar-los.»

Joaquim Carbó

Un tot terreny que no ha parat de fer lectors

per Anna Ballbona

Fotos: Alex Rademakers

Treballador constant, creador d'aventures icòniques per a joves com *La casa sota la sorra*, ànima de la revista «Cavall Fort» i autor de més de vint-i-cinc títols per a adults, Joaquim Carbó arriba als 90 anys en plena activitat. Aquest any d'aniversari rodó ens dona l'oportunitat de seguir-lo llegint. I la conversa amb ell, tot claredat i lucidesa, saltironant pel seu bagatge excepcional, fa de pretext per a rellegir-lo.

Els 90 anys l'agafen en plena activitat literària, que farà que coincideixin a les llibreries un grapat de llibres seus, de mena diversa, com si reflectissin la seva trajectòria. Què en pot avançar?

És difícil resumir-ho amb quatre paraules. A veure... *Sabina, la veïna del davant* (Barcanova) és el conte d'un noi que té dubtes sobre la identitat d'una veïna molt bufona i simpàtica que té una escombra molt especial, i es pregunta si és mig fada o mig bruixa... *Un altre tròpic* (Pagès) és un recull de narracions, la majoria inèdites, barrejades amb d'altres que han aparegut en revistes o diaris al llarg del temps. *Felip Marlot i els drons* (Anima-llibres) és, naturalment, una aventura més d'aquest detectiu que no porta pistola ni beu whisky... I encara hi ha dues novel·les curtes, d'un centenar de pàgines cada una, que publicarà Comanegra: *Ascensió* i *Caiguda de Daniel Bastida*. Són un homenatge a Manuel de Pedrolo i al seu *Temps obert*. L'editorial ha compromès un seguit d'autors per continuar la sèrie a partir d'algun moment d'una de les onze novel·les que Pedrolo va publicar en un intent impossible de fer la novel·la total, fins que va dir «prou!» i ho va deixar córrer. Tot un repte!

I cal sumar-hi un altre llibre, un relat del confinament, *Sense futur. Entre llibres i rutines* (Destino), que va quedar finalista de l'últim Premi Josep Pla. Com ha viscut la pandèmia i quines petges troba que ha deixat en la societat?

El confinament l'hem viscut a casa amb prudència, cangueli i resignació total. La meua dona i jo, que érem molt d'anar al cinema i al teatre un parell de cops a la

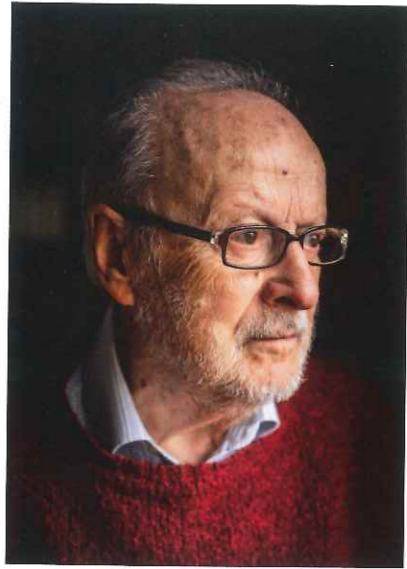
setmana, ara portem dos anys resignats a les pel·lícules que cada nit passen, i sense interrupcions, pel Canal Verdi, entre d'altres. Tenim la sensació que ens han robat aquests dos anys perquè sabem del cert que ens serà impossible recuperar-los.

Si en un moment o un altre aconseguim treure'ns de sobre el carronyavirus, que és com m'he pres la llibertat de rebatejar la pandèmia, penso que no haurem après res i que la vida continuarà al mateix ritme d'abans. Només cal veure com s'omplen les carreteres cada cap de setmana i els avions que arriben al Prat quan sembla que disminueix el nombre d'afectats per la pandèmia.

Ha treballat i produït moltíssim. I segueix en plena forma. Quin és el secret? Com es fa per no deixar-se vèncer pel desànim, escrivint en català?

Gràcies per això tan discutible de la forma, però... Massa llibres, he publicat! Passen de cent cinquanta si comptem els nou àlbums de còmic. Hi ha uns vint-i-cinc títols entre novel·les i reculls de narracions per a adults. I més de seixanta novel·les i reculls de contes per a nois i noies. La resta correspon a contes il·lustrats. He participat en uns setanta llibres col·lectius. Ara, com correspon a un supervivent, algun diari em demana necrològiques... A «Cavall Fort» he publicat gairebé cinc-cents treballs entre contes, divulgació i entrevistes...

Si al principi m'ho vaig prendre com allò que en dèiem un acte de servei, és a dir, intentar omplir un buit o fer de pont entre el no-res i una nova renaixença, escriure se'm va convertir en un fet tan habitual com necessari. No puc negar que sempre m'ha interessat trobar un

públic que connectés amb el que escrivia, però, tot i que especialment quan m'he adreçat als adults, aquest públic ha sigut més aviat reduït, l'interès d'explicar-me el món que em rodeja ha superat tots els entrebancs. He sentit una mena d'obligació d'explicar el món dels perdedors, d'aquells a qui ningú no regala res. El dia que em van preguntar què era, per a mi, un heroi, no vaig dubtar: una dona treballadora, mare de família, amb problemes per arribar a final de mes.

Del conjunt dels seus llibres, de quin o de quin aspecte n'està més content?

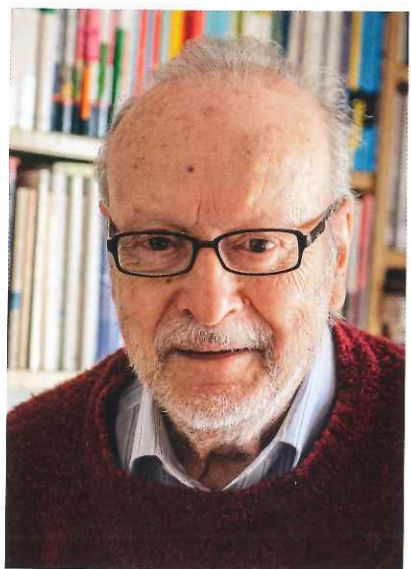
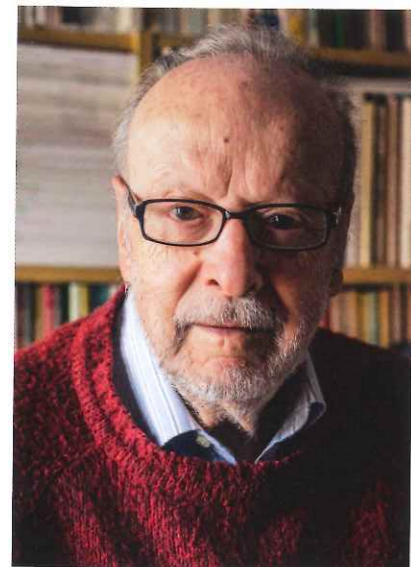
No seria just que en destaqués algun. Me'ls estimo molt, tots aquests llibres. I no perquè pensi que són modèlics o imprescindibles, sinó perquè reflecteixen el que tenia ganes d'explicar en el moment que els vaig escriure. Em consta que no en quedarà cap perquè el noranta-cinc per cent ja s'ha fos i no en queda ni un sol exemplar a l'editorial que els va publicar. Els que resten a les biblioteques no trigaran a desaparèixer per l'allau de novetats. En tot cas, hi ha un conte que em té el cor robat: *L'ocell meravellós*. Montse Ginesta el va il·lustrar deliciosament tant per a les PAM com per a Lynx. Es va exhaurir i ja no existeix. A veure si alguna editorial s'anima!

Com ha rebut l'interès editorial de segells joves com *Males Herbes* o *Comanegra*?

Amb certa sorpresa, alegria i, és clar, l'agraïment pel tracte tan natural i cordial que hem mantingut des del primer moment. El més curiós és que no coneixia cap dels responsables d'aquestes dues editorials. El primer contacte que vam tenir va ser el correu electrònic que em vaig atrevir a enviar per oferir-los els llibres que no van trigar a publicar-me. Certament, tot seguit va venir el tracte personal i l'amistat que hem establert. Considero que la calidesa i el bon tracte que hi he trobat contrasta amb la distanciació i certa indiferència que amb el pas del temps s'ha creat amb les «meves» editorials d'abans, que han crescut molt.

Amb *L'Avenç* va publicar *Males setmanes*, un dietari antic, amb el qual fa una espècie de viatge en el temps.

Més que un dietari és un setmanari. Són els comentaris d'actualitat que recollia cada cap de setmana de l'any 2000. El vaig tallar bruscament a finals del mes de novembre quan ETA va assassinar Ernest Lluch, un crim que em va trasbalsar. Va passar per un premi sense pena ni glòria i el vaig guardar en un calaix. Al cap de vint anys, quan li treia la pols, em va cridar l'atenció i em va interessar perquè hi havia fets que havia mig oblidat i d'altres que van tenir repercussió més endavant. El cas és que tenia més interès quan havien passat vint anys que no pas

quan l'havia redactat, perquè llavors tot era massa fresc i conegut. Se'm va acudir enviar-lo a *L'Avenç*, ja que em constava el seu interès per la història recent. Oli en un lllum! En el correu que acompanyava l'original hi comentava que buscava algun editor que fos prou inconscient per interessar-se per aquell text. I, tot seguit, Josep M. Muñoz i Núria Iceta van entrar en el joc i em van fer saber que havia trucat a la porta adequada perquè ells eren prou inconscients per publicar-lo.

Fins que es va jubilar, el 1992, va treballar en una oficina bancària. Compaginar la creació literària amb aquesta feina va ser un llast o, ben al contrari, una tranquil·litat?

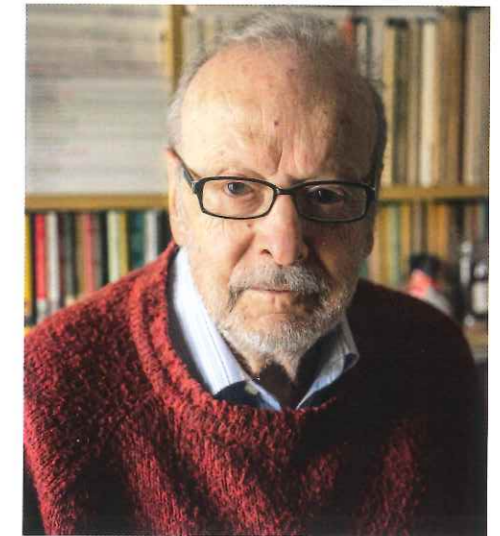
No vaig començar a escriure i publicar cap narració fins al 1959, als vint-i-set anys. Bé m'havia de guanyar la vida d'alguna manera, abans! Va ser, precisament, gràcies a un certamen literari que organitzava l'Associació d'Empleats de La Caixa que vaig escriure els primers contes. Vaig continuar treballant-hi fins a la jubilació. Si avui, amb l'efervescència editorial, és tan difícil viure d'escriure en català, en aquells moments encara ho era més. Els que ho intentaven s'havien de dedicar, com sempre, a traduir, a col·laborar a la premsa o la ràdio, al teatre...

Va ser un dels fundadors de «Cavall Fort» i va aconseguir fixar obres que han influït en moltes generacions de lectors. En el moment de tirar endavant aquestes iniciatives, era conscient de l'empremta que podien deixar? Era més forta la sensació de buit i la feina per fer?

Sí, soc l'autor dels cinc primers contes publicats a «Cavall Fort», ja que els gairebé trenta anys que va durar la prohibició d'editar revistes en català havien fet perdre l'hàbit d'escriure'n. Jo hi devia estar predisposat perquè quan m'ho van proposar m'hi vaig dedicar entusiasmat. Simultàniament, van sorgir les editorials. I una cosa em va portar a l'altra. Josep Vallverdú, Sebastià Sorribes, Emili Teixidor i jo mateix vam ser els que vam engrescar la represa sense saber fins on podríem arribar i què vindria després. Els nostres primers llibres van marcar una època que ara, amb tants i tants autors, comença a difuminar-se.

Com es mira la literatura infantil i juvenil que es fa ara? Pot tenir la mateixa capacitat d'influència? Cal omplir altres buits lligats a les noves tecnologies o arribar als infants i joves no té cap altre secret que el de seduir?

L'allau de títols de llibres per a infants, nois i noies que no deixen d'aparèixer diàriament als aparadors de les llibreries m'impossibilita de jutjar-los. Hi ha de tot i molt. I diria que de qualitat. Em meravella i entusiasma que n'hi

«He sentit una mena d'obligació d'explicar el món dels perdedors, d'aquells a qui ningú no regala res.»

«El dia que em van preguntar què era, per a mi, un heroi, no vaig dubtar: una dona treballadora, mare de família, amb problemes per arribar a final de mes.»

«Hi ha un conte que em té el cor robat: *L'ocell meravellós*. Montse Ginesta el va il·lustrar deliciosament tant per a les PAM com per a Lynx.»

«L'Ofèlia Dracs va ser una conseqüència de la bona entesa d'una colla dels més enjogassats novel·listes de la generació dels setanta prou conscients que el català s'havia d'estendre a tots els gèneres literaris.»

hagi tants, però no deixa de preocupar-me que a pares i mestres els ha de ser molt difícil triar el gra de la palla. Moltes vegades m'he preguntat quin impacte públic tindrien avui, si es publicuessin per primera vegada, llibres com *Rovelló*, *El zoo d'en Pitus*, *Dídac*, *Berta...* o *La casa sota la sorra*. És molt possible que passessin sense pena ni glòria.

Em consta que les noves tecnologies fan tots els possibles per apartar els més joves de la lectura en paper. Només cal veure l'ús que fan dels telèfons mòbils al bus i al metro. Fins i tot n'hi ha molts que, asseguts a taula, no poden deixar de jugar o d'atendre l'allau de missatges que no paren de rebre.

També va ser un dels membres d'Ofèlia Dracs, un col·lectiu d'esperit enormement juganer, que ha estat una característica de la seva narrativa. S'ha perdut aquest esperit? L'humor no és prou ben entès en la literatura catalana?

L'Ofèlia Dracs va ser una conseqüència de la bona entesa d'una colla dels més enjogassats novel·listes de la generació dels setanta —a més d'algun convidat, com ara jo— prou conscients que el català s'havia d'estendre a tots els gèneres literaris. I, sempre, amb un to desenfadat, irònic, amb un cert distanciament... Amb el pas del temps, aquesta iniciativa potser no s'ha jutjat prou bé perquè no s'ha entès que no hi havia cap afany de transcendència; al contrari, que era com un joc, com un exemple, com un camí a seguir... I fixem-nos si s'ha seguit, aquest camí! Ara mateix, el nombre cada cop més important d'escriptors que es dediquen a la novel·la negra i a la ciència-ficció ens ha portat a crear associacions, congressos i revistes del gènere.

Si mirem molt enrere, tenim antecedents il·lustres com alguna peça teatral de Rusiñol —*Gente bien*—, contes de Ruyra —*El frare escalfallits*— i, més cap aquí, de Pedrolo —*Domicili provisional*— i, ara mateix, *Bakunin*, d'Àngel Casas, o *Sucamulla*, de Magí Camps.

S'ha estat injust amb una part de la generació dels setanta que va dedicar-se a omplir espais necessaris en la literatura catalana?

No pertanyo a cap generació, jo, perquè soc més vell que els dels setanta, però els he d'agrair com em van tractar. Em van acollir no com un pare, sinó com un oncle que participava en les seves parides i s'hi divertia. Ens vam fer molt amics. Tot i ser prou joves, eren prou conscients que el país i la cultura havien perdut i retrocedit amb la derrota de la Guerra Civil. I de la mateixa manera que es van sentir molt ben tractats per la gene-

«No cal dir que mentre pugui no deixaré de comentar el present i el passat, d'escriure narracions.»

ració anterior, la dels Pedrolo, Capmany, Espinàs, Sarsanedas i companyia, que havien iniciat la represa sorgint gairebé del no-res, i conscients que ens convenia tapar forats, puc assegurar que em van rebre amb naturalitat, cordialitat i afecte.

Joan Todó, en l'obra referencial *La verda és porta*, parlava, a partir del pretext d'una biografia de Quim Soler, d'una generació, d'una època i d'uns funcionaments del sistema literari català. Creu que

«L'extraordinari cens d'escriptors no coincideix amb el més aviat migrat cens de lectors.»

tenen res a veure amb les de Jaume Fuster, i això que les escrivien sota el mateix sostre...

Altrament, el llibre de Joan Todó, tant d'agrair perquè recorda uns autors i una època recent, força menystinguda, en parla, però no et sabria dir fins a quin punt. Se centra, sobretot, en la figura i l'obra de Joaquim Soler, que va ser el membre de l'Ofèlia Dracs menys premiat i més actiu, amb una obra subterrània, poc visible, per més que fos dels més solidaris i capaç d'engrescar qual-sevol de les reunions que ens aplegaven.

Què té al cap d'escriure de nou? Com té endreçat el seu arxiu i la seva obra? Li preocupa?

Cada dia que passa, a mesura que s'acosta el mes d'agost en què n'he de complir noranta, se'm fa més evident pensar que hauria de dir prou. Jo diria que, llevat que sorgeixi una idea d'aquelles que t'obsessiona i no et deixa dormir, s'han acabat les novel·les per a adults. A les vint-i-cinc que he publicat ja he fet una mena de radiografia del món en què em moc. Em sabria molt de greu embarcar-me en una aventura llarga que a mig fer m'adonés que ja no estava al meu abast.

Ara mateix acabo de començar una altra novel·la d'aventures que no hauria de passar de les cent pàgines. En aquests moments em veig amb cor d'acabar-la. No cal dir que mentre pugui no deixaré de comentar el present i el passat, d'escriure narracions —tinc un bon arxiu d'idees pendents— i contes per a nois i noies. Com sempre, les notícies de fets diversos dels diaris em proporcionen l'oportunitat d'apropiar-me'ls i explicar-los al meu aire. Ja vaig començar a fer-ho l'any 1961, això!

Al llarg dels anys, quines evolucions positives i quines mancances ha vist en la literatura catalana? Li preocupa el retrocés de l'ús de la llengua i la menor quantitat —i l'edat més avançada— de lectors en català?

Ja he dit abans que hi ha de tot i molt, en aquests moments. El que potser no hi ha, o és impossible que hi sigui, atès el volum de la producció, és un equip de «savis» que estableixi, justament o no, un cànon. Uns savis que sovint també s'equivocaven. En algun moment van ser Joaquim Molas, Joan Triadú, Joan Fuster, Gabriel Ferrater... La feina que tindrien, avui, amb tantes novetats! De moment, manen les llistes dels més venuts. L'extraordinari cens d'escriptors no coincideix amb el més aviat migrat cens de lectors. Cada cop costa més trobar-ne. Soc més aviat realista. Recordo que ja fa uns quants anys Joan Brossa, després d'una estada curta a Madrid, va dir: «A Madrid passa com a Barcelona, tothom parla en castellà.»